https://doi.org/10.52326/csd2025.54

ENTREPRENEURIAL EDUCATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: SYNERGIES AND PERSPECTIVES

EDUCAŢIA ANTREPRENORIALĂ ŞI DEZVOLTAREA DURABILĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA: SINERGII ŞI PERSPECTIVE

Marcela Botnaru[1], Nicolae Ţurcanu[2], Ina Gumeniuc[3]

[1,2,3]*Technical University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova*

Abstract. Entrepreneurship is an essential factor in economic and social development, contributing to innovation, competitiveness, and economic diversification. At the heart of this process is the entrepreneur, as an agent of change, capable of transforming ideas into concrete initiatives and mobilising resources to create value. In developed economies, entrepreneurs strengthen the middle class, thus ensuring social and political stability. That is why promoting entrepreneurship is a strategic priority in the Republic of Moldova and in European countries. The policy of supporting entrepreneurship includes training programs, consulting services, and facilitating access to financing, with the aim of developing an environment conducive to economic initiatives. At the European level, the Entrepreneurship 2020 Action Plan and the 2030 Agenda for Sustainable Development emphasize the importance of entrepreneurial education in training young people and promoting a sustainable economy. In Moldova, the SME strategy and Law No. 179/2016 confirm the need to integrate entrepreneurial education at all levels of the education system.

Keywords:. *entrepreneurship, sustainable development, entrepreneurial skills, innovation, smes, public policies, entrepreneurial education, Agenda 2030, decent work, economic growth*

JEL code *M21, I23, O15*

Abstract. Antreprenoriatul este un factor esențial în dezvoltarea economică și socială, contribuind la inovare, competitivitate și diversificare economică. În centrul acestui proces se află antreprenorul, ca agent al schimbării, capabil să transforme ideile în inițiative concrete și să mobilizeze resurse pentru a crea valoare. În economiile dezvoltate, antreprenorii consolidează clasa de mijloc, asigurând astfel stabilitatea socială și politică. De aceea, promovarea antreprenoriatului este o prioritate strategică în Republica Moldova și în țările europene. Politica de sprijinire a antreprenoriatului include programe de formare, servicii de consultanță și facilitarea accesului la finanțare, cu scopul de a dezvolta un mediu propice inițiativelor economice. La nivel european, Planul de acțiune pentru antreprenoriat 2020 și Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă subliniază importanța educației antreprenoriale în formarea tinerilor și promovarea unei economii durabile. În Moldova, strategia pentru IMM-uri și Legea nr. 179/2016 confirmă necesitatea integrării educației antreprenoriale la toate nivelurile sistemului de învățământ.

Cuvinte cheie: *antreprenoriat, dezvoltare durabilă, competențe antreprenoriale, inovare, imm-uri, politici publice, educație antreprenorială, Agenda 2030, muncă decentă, creștere economică*

Introducere

Antreprenoriatul este un factor determinant al progresului economic și social, acționând ca un stimulator al inovării și competitivității în cadrul unei societăți. Rolul este mai mult decât crearea noilor întreprinderi sau locuri de muncă, deoarece implică identificarea și exploatarea oportunităților, asumarea de riscuri și crearea de valoare adăugată. Astfel, procesul antreprenorial devine un

mecanism fundamental pentru stimularea dezvoltării economice, deoarece contribuie direct la diversificarea structurii economice, la crearea de locuri de muncă și la îmbunătățirea nivelului de trai.

În centrul acestui proces se află antreprenorul, nu numai ca actor economic, ci și ca agent al schimbării, capabil să transforme ideile în realitate și să mobilizeze resursele necesare pentru atingerea obiectivelor. Datorită inițiativelor lor, antreprenorii devin catalizatori ai creșterii economice, iar acțiunile lor au un impact pozitiv asupra bunăstării socio-economice a comunității, contribuind la durabilitatea și competitivitatea societății în ansamblu. În economiile avansate, antreprenorii nu doar îndeplinesc o funcție economică esențială, ci contribuie și la consolidarea clasei de mijloc, care reprezintă fundamentul stabilității politice și sociale a societății [1]

Politica de promovare a antreprenoriatului este un cadru strategic care cuprinde o serie de măsuri menite să stimuleze inițiativele economice și să consolideze capacitățile celor implicați în activități antreprenoriale. Aceasta include programe de formare și perfecționare în domeniul antreprenoriatului, servicii de consultanță și asistență profesională în domeniile managementului, marketingului sau al aspectelor juridice, precum și mecanisme de facilitare a accesului la surse de finanțare – de la subvenții și credite preferențiale până la atragerea de investiții private.

Aceste măsuri se adresează unei largi varietăți de beneficiari: noi antreprenori, întreprinderi mici și mijlocii, organizații inovatoare și inițiative economice din zone rurale sau urbane. Obiectivul fundamental al acestor măsuri este de a crea un mediu favorabil dezvoltării antreprenoriatului, prin eliminarea obstacolelor, promovarea unei culturi a inițiativei și sprijinirea procesului de transformare a ideilor în proiecte durabile.

În acest fel, politica de promovare a antreprenoriatului devine un instrument important pentru stimularea economiei, crearea de locuri de muncă și creșterea bunăstării socio-economice.

În prezent, în statele europene, inclusiv în cadrul Uniunii Europene, formarea competențelor antreprenoriale în rândul tinerilor capătă o relevanță sporită, fiind considerată o prioritate strategică și beneficiind de susținere prin politici și programe dedicate dezvoltării acestui domeniu.

Astfel, la nivelul UE în anul 2013 a fost adoptat Planul de Acțiune ”Antreprenoriat 2020”, care a avut drept obiectiv principal dezvoltarea şi consolidarea potenţialului antreprenorial al Europei [2]. Planul propunea trei domenii de intervenție imediată:

1. Învățământul și formarea antreprenorială pentru sprijinirea creșterii și creării de întreprinderi;

2. Întărirea condițiilor-cadru pentru antreprenori prin înlăturarea barierelor structurale existente și prin spriginirea antreprenorilor în etapele cheie ale ciclului de viață al întreprinderilor;

3. Dinamizarea culturii antreprenoriale în Europa: formarea noii generații de antreprenori.

Pe de altă parte, la 25 septembrie 2015, la Summit-ul privind Dezvoltarea Durabilă, 193 de state membre ONU au adoptat Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă care conţine 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) [3]. Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă cuprinde un set de 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) și 169 de obiective specifice sau ţinte, axate pe trei arii principale de dezvoltare durabilă: economie, societate și mediu. Pentru măsurarea progresului în atingerea țintelor ODD-urilor, pentru fiecare țintă au fost aprobați indicatori globali de monitorizare.

Printre cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă stabilite de către Organizaţia Naţiunilor Unite se regăsesc și ODD 4 – Educație de calitate și ODD 8 **– Muncă decentă şi creştere economică**, obiective cu o relevanță directă pentru sistemul educațional. Acestea subliniază modul în care instituțiile de învățământ, în special universitățile, pot deveni actori strategici în promovarea competențelor antreprenoriale orientate spre sustenabilitate. ODD 4 pune accent pe dezvoltarea unui proces educațional incluziv, echitabil și de calitate, prin care tinerii nu doar să dobândească cunoștințe, ci și să fie formați ca agenți ai schimbării, capabili să identifice soluții inovatoare pentru provocările sociale și economice.

În același timp, ODD 8 promovează crearea de oportunități pentru ocuparea forței de muncă, dezvoltarea spiritului antreprenorial și susținerea inițiativelor economice durabile. În acest context, universitățile joacă un rol complex: ele nu sunt doar furnizoare de instruire teoretică, ci și facilitatori ai colaborării dintre mediul academic, mediul de afaceri și comunitate. Prin programe de formare antreprenorială, incubatoare universitare, proiecte aplicative, stagii de practică și mentorat, instituțiile

de învățământ superior pot contribui direct la crearea unui ecosistem care încurajează inițiativa privată, responsabilitatea socială și dezvoltarea economică sustenabilă.

Astfel, legătura dintre educație și economie capătă un caracter strategic, prin care universitățile nu doar pregătesc profesioniști, ci formează lideri capabili să construiască modele de afaceri durabile, să stimuleze inovația și să contribuie la creșterea competitivității societății.

1.Dezvoltarea educaţiei antreprenoriale în Republica Moldova.

În 2012, Republica Moldova a adoptat o strategie de promovare a întreprinderilor mici și mijlocii pentru perioada 2012-2020. Acest document pune accentul pe consolidarea capitalului uman și subliniază rolul crucial al promovării unei culturi antreprenoriale în societate. În acest sens, strategia vizează transmiterea competențelor necesare pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor, încurajarea inițiativelor și promovarea unei atitudini responsabile față de risc.

Obiectivele sale specifice sunt următoarele: [4].

• **Dezvoltarea și promovarea educației și culturii antreprenoriale** presupune consolidarea unei mentalități orientate spre inițiativă, creativitate și asumarea responsabilă a riscurilor. Aceasta implică integrarea disciplinelor și activităților cu profil antreprenorial în școli, universități, centre de formare profesională, precum și promovarea proiectelor extra-curriculare, competițiilor de idei de afaceri și parteneriatelor cu mediul de afaceri. Obiectivul este formarea unor tineri capabili să identifice oportunități, să dezvolte soluții inovatoare și să contribuie activ la progresul economic și social al comunităților lor.

• **Formarea infrastructurii de suport educațional** vizează crearea unui cadru instituțional și logistic adecvat pentru învățarea prin experienţă în domeniul antreprenorialului. Aceasta poate include incubatoare universitare, laboratoare de inovare, hub-uri de afaceri, platforme digitale de învățare, programe de mentorat și rețele de sprijin. Infrastructura educațională nu se limitează la spații fizice, ci include și resurse umane specializate, materiale didactice actualizate și instrumente moderne de instruire, care facilitează trecerea de la teorie la practică.

• **Crearea sistemului informațional și consultativ pentru IMM-uri** urmărește asigurarea accesului la informații relevante, consultanță specializată și servicii de îndrumare pentru antreprenori și întreprinderile mici și mijlocii. Acest sistem poate cuprinde centre de consultanță, platforme online, baze de date, ghiduri privind legislația, oportunitățile de finanțare, piețele de desfacere, precum și servicii de mentorat oferite de experți și antreprenori cu experiență. Scopul principal este sprijinirea IMM-urilor în procesul de inițiere, dezvoltare și consolidare a afacerilor, contribuind astfel la creșterea competitivității economice naționale.

În anul 2016 a fost adoptată şi Legea Nr. 179 cu privire la întreprinderile mici şi mijlocii. Unul din obiectivele principale a programelor de susţinere a IMM-urilor, prevăzut în lege, este susținerea tinerilor antreprenori în deschiderea afacerilor în Republica Moldova (articolul 11) [5].

O importanță aparte în cadrul aceleiași legi este atribuită formării competențelor antreprenoriale la tineri. Legea recunoaște rolul esențial al educației antreprenoriale în pregătirea noilor generații pentru o economie dinamică și competitivă. În acest sens, Legea nr. 179 din 21.07.2016 stipulează în mod explicit includerea educației antreprenoriale în programele de studii și în activitățile de formare profesională la toate nivelurile sistemului educațional. Această prevedere nu doar extinde accesul la cunoștințe și abilități antreprenoriale, ci urmărește și formarea unei mentalități orientate spre inițiativă, inovație și responsabilitate economică și socială, încă din perioada studiilor.

Această orientare reflectă necesitatea adaptării procesului educațional la realitățile economice contemporane, în care flexibilitatea, spiritul de inițiativă și capacitatea de a identifica și valorifica oportunități devin competențe esențiale pentru integrarea pe piața muncii. Introducerea educației antreprenoriale în curricula școlară și universitară urmărește nu doar transmiterea unor cunoștințe teoretice, ci și dezvoltarea unor abilități practice, precum planificarea afacerilor, managementul echipelor, asumarea riscurilor calculate și orientarea către soluții inovatoare.

De exemplu, implementarea modulelor de antreprenoriat în licee și universități oferă elevilor și studenților posibilitatea de a elabora idei de afaceri, de a participa la concursuri de proiecte sau la simulări economice, contribuind astfel la formarea unei gândiri independente și proactive. Totodată,

promovarea antreprenoriatului în școli stimulează dezvoltarea unei culturi a responsabilității și implicării sociale, prin care tinerii sunt încurajați să identifice problemele comunității și să propună soluții sustenabile.

În concluzie, includerea educației antreprenoriale în sistemul de învățământ reprezintă un pas strategic în formarea capitalului uman necesar unei economii durabile și inovatoare. Aceasta contribuie la dezvoltarea unei generații capabile să creadă în propriile idei, să inițieze proiecte viabile și să participe activ la progresul economic și social al țării.

2. Promovarea și consolidarea formării competențelor antreprenoriale în cadrul instituțiilor de învățământ superior.

În prezent, sistemul de învățământ din Republica Moldova oferă o gamă din ce în ce mai largă de oportunități educaționale atât în școlile profesionale secundare, cât și în instituțiile de învățământ superior. Învățământul superior este o parte esențială a sistemului național de învățământ, a cărui sarcină este de a contribui la dezvoltarea unei personalități integrate, creative și adaptabile. De asemenea, acesta are ca scop formarea, perfecționarea și recalificarea specialiștilor și cercetătorilor din diverse domenii de activitate, în conformitate cu evoluțiile și nevoile societății moderne.

Instituțiile de învățământ superior, în procesul de elaborare a planurilor de studii, se conformează cerințelor stabilite în Planul-cadru pentru programele de licență, master și studii integrate, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 510 din 07.04.2025. Unitățile de curs incluse în planurile de studii urmăresc formarea competențelor profesionale, dezvoltarea gândirii critice și a abilităților de comunicare eficientă, elemente esențiale pentru profilul profesional al absolventului. Acestea sunt concepute în concordanță cu standardele de calificare, cu logica structurării programului de studii și cu evoluțiile pieței muncii, contribuind astfel la creșterea relevanței programelor educaționale și a gradului de angajare a absolvenților [6].

Pentru consolidarea competențelor antreprenoriale în rândul studenților, în planurile de studii ale specialităților din cadrul facultăților inginerești ale Universității Tehnice a Moldovei au fost introduse discipline cu profil economic, precum Teoria economică, Marketing, Managementul întreprinderilor, Economia ramurii sau Economia și statistica ramurii. Aceste discipline au rolul de a depăși caracterul strict tehnic al formării inginerești, orientând procesul educațional către dezvoltarea unei viziuni integrate asupra activităților economice și antreprenoriale.

Prin intermediul acestor cursuri, studenții sunt ghidați să înțeleagă mecanismele de funcționare ale pieței, principiile de organizare și conducere a unei întreprinderi, strategiile de promovare și valorificare a produselor și serviciilor, precum și modul de analiză economică și decizională în contexte reale. Formarea acestor competențe contribuie la consolidarea capacității tinerilor ingineri de a-și valorifica potențialul profesional în mod autonom, de a dezvolta proiecte inovatoare și de a identifica oportunități de afaceri în domeniile tehnice.

Pe termen lung, integrarea acestor discipline sprijină dezvoltarea unei mentalități antreprenoriale, capabile să susțină inițierea și gestionarea eficientă a propriilor activități economice sau participarea activă la dezvoltarea organizațiilor în care vor activa. Astfel, universitatea formează specialiști care nu doar aplică soluții tehnice, ci și înțeleg impactul economic al acestora, devenind promotori ai inovării și competitivității în mediul socio-economic.

În planurile de învățământ pentru specialitățile inginerești, conform prevederilor Planului-cadru aprobat prin Ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 510 din 07.04.2025, disciplinele economice urmează să fie incluse în proporție de aproximativ 3–5–8% din numărul total de unități de curs. Analiza datelor prezentate în tabel evidențiază o distribuție neuniformă a acestor discipline între diferitele facultăți ale Universității Tehnice a Moldovei. Astfel, unele programe de studii, precum Energetică și Inginerie Electrică, Design, Științe Agricole, Silvice și ale Mediului, Tehnologia Alimentelor și Medicină Veterinară, se aliniază sau se apropie de nivelul recomandat, integrând discipline economice în proporție de 6–8%, ceea ce contribuie la formarea competențelor antreprenoriale și manageriale necesare în activitatea profesională a inginerului.

Tabelul 1. Dinamica ponderii disciplinelor economice și antreprenoriale în planurile de studii ale programelor inginerești ale Universității Tehnice a Moldovei

Facultatea	Ponderea disciplinelor cu profil economic şi antreprenorial din numărul total de discipline	
	Planurile de studii aprobate în anul 2011	Planurile de studii aprobate în anul 2025
Energetică şi Inginerie Electrică	7,69	8,0
Electronică şi Telecomunicaţii	8,16	6,12
Calculatoare, Informatică şi Microelectronică	7,54	6,0
Inginerie Mecanică, Industrială şi Transporturi	8,0	5,55
Tehnologia Alimentelor	6,0	6,0
Urbanism şi Arhitectură	5,88	5,35
Construcţii, Geodezie şi Cadastru	9,25	3,92
Design	7,40	7,40
Ştiinţe Agricole, Silvice şi ale Mediului	-	7,40
Medicină Veterinară	-	7,40

Sursa: Elaborat în baza planurilor de studii, ciclul I, UTM [7]

În schimb, pentru alte domenii se constată diminuarea ponderii acestor discipline în planurile de studii aprobate în anul 2025 comparativ cu cele aprobate în anul 2011. Facultățile precum Calculatoare, Informatică și Microelectronică, Electronică și Telecomunicații, Inginerie Mecanică, Industrială și Transporturi, precum și Urbanism și Arhitectură se situează aproximativ la limita inferioară a intervalului admis, în timp ce facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru înregistrează o scădere semnificativă, ajungând la o pondere de circa 4.0%. Această scădere este importantă din perspectiva coerenței curriculare, întrucât reducerea dimensiunii economice poate limita formarea competențelor esențiale privind gestionarea proceselor, resurselor și a inițiativelor antreprenoriale în domeniul ingineriei.

Prin urmare, se impune necesitatea reechilibrării ponderii disciplinelor economice în programele de studii inginerești, în vederea alinierii acestora la cerințele formulate în Planul-cadru și la tendințele pieței muncii, care solicită specialiști capabili nu doar să proiecteze și să implementeze soluții tehnice, dar și să administreze eficient activități, procese și resurse în context organizațional și antreprenorial.

Concluzii

Analiza relației dintre educația antreprenorială și dezvoltarea durabilă în Republica Moldova demonstrează că antreprenoriatul reprezintă un instrument strategic pentru modernizarea economiei și consolidarea bunăstării sociale. Antreprenorul nu mai este privit doar ca un inițiator al unei afaceri, ci ca un agent al schimbării capabil să genereze valoare, să stimuleze inovarea și să contribuie la formarea unei societăți competitive și echilibrate. Acest rol devine esențial în contextul economiilor contemporane, unde flexibilitatea, creativitatea și capacitatea de adaptare reprezintă factori decisivi pentru progres.

Documentele strategice adoptate atât la nivel național, cât și european – precum Strategia pentru dezvoltarea IMM-urilor, Legea nr. 179/2016, Planul de Acțiune „Antreprenoriat 2020” și Agenda 2030 – subliniază necesitatea consolidării formării competențelor antreprenoriale, în special în rândul tinerilor. Acestea confirmă faptul că educația antreprenorială trebuie să fie integrată sistemic în procesele educaționale, nu doar ca disciplină teoretică, ci ca abordare orientată spre acțiune, decizie, inovare și responsabilitate socială.

Datele analizate privind structura curriculară din cadrul Universității Tehnice a Moldovei relevă existența unor discrepanțe în ponderea disciplinelor economice între diverse programe inginerești. Această situație arată necesitatea unei reechilibrări curriculare, astfel încât viitorii specialiști să fie capabili nu doar să proiecteze soluții tehnice, ci și să gestioneze procese, resurse și inițiative antreprenoriale în contexte organizaționale complexe.

În acest sens, dezvoltarea educației antreprenoriale trebuie să fie concepută ca un proces continuu, orientat spre formarea unei culturi a inițiativei, a responsabilității și a gândirii critice[8]. Consolidarea acestor competențe reprezintă o condiție esențială pentru crearea unei economii durabile, capabile să răspundă provocărilor actuale și să valorifice oportunitățile viitorului.

Referințe

1. ACULAI, E.; NOVAC, A.; DELIU, N. Dezvoltarea educaţiei antreprenoriale a tinerilor în cadrul instituţiilor de învăţământ profesional tehnic secundar din Republica Moldova.; INCE, 2018; Vol. I.
2. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor Planul de Acțiune Antreprenoriat 2020 Relansarea Spiritului de Întreprindere În Europa /* COM/2012/0795 Final */ Available online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0795 (accessed on 9 November 2025).
3. Obiectivele Globale Pentru Dezvoltarea Durablă, Ministerul Educaţiei Şi Cercetării.
4. HOTĂRÂRE Nr. 685 Din 13-09-2012 Cu Privire La Aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Sectorului Întreprinderilor Mici Şi Mijlocii Pentru Anii 2012–2020 Available online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110186&lang=ro (accessed on 9 November 2025).
5. LEGE Nr. 179 Din 21-07-2016 Cu Privire La Întreprinderile Mici Şi Mijlocii Available online: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134482&lang=ro (accessed on 9 November 2025).
6. Plan-Cadru_2025.Pdf, Ministerul Educaţiei Şi Cercetării.
7. Planuri Învățământ Licență UTM Available online: https://utm.md/procesul-de-studii/licenta/planuri-de-invatamint-la-utm/ (accessed on 11 November 2025).
8. MUNTEANU, T.. Dezvoltarea resurselor umane – element important al creșterii economice. In: *Cercetarea, dezvoltarea și inovarea din perspectiva eticii globale*, Ed. 1, 26 iunie 2020, Chişinău. Chişinău: „Tehnica-UTM”, 2020, Ediția 1, pp. 238-243. ISBN 978-9975-45-654-8.